

EDUSKUNNAN VASTAUS 63/2009 vp

Hallituksen esitys lasten suojelua koskevan Haagin yleissopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Asia

Hallitus on vuoden 2008 valtiopäivillä antanut eduskunnalle esityksensä lasten suojelua koskevan Haagin yleissopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 218/2008 vp).

Valiokuntakäsittely

Lakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LaVM 7/2009 vp).

Päätös

Nyt koolla oleva eduskunta on

hyväksynyt hallituksen esityksessä tarkoitetun yleissopimuksen siltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sopimuksen voimaansaattaminen

Haagissa 19 päivänä lokakuuta 1996 toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset

ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Suomen keskusviranomainen

Sopimuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena toimii Suomessa oikeusministeriö.

Jos keskusviranomaiselle tulee sopimuksen 8, 9 tai 33 artiklan nojalla Suomen viranomaisille osoitettu pyyntö, keskusviranomaisen tulee siirtää asia sille tuomioistuimelle tai viranomaiselle, joka on toimivaltainen ratkaisemaan asian.

Oikeusministeriö huolehtii sen kautta sopimuksen nojalla lähetettyjen viranomaisen tiedonantojen kääntämisestä, jos käännös lain tai sopimuksen mukaan tarvitaan.

3 §

Virka-apu

Valtion ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisten, poliisiviranomaisten ja rajavartiolaitoksen tulee antaa keskusviranomaisen pyynnöstä virka-apua lapsen olinpaikan ja olosuhteiden selvittämiseksi sekä holhousviranomaisten lapsen edunvalvontaa ja omaisuutta koskevien seikkojen selvittämiseksi.

4 §

Pyynnön hyväksymistä koskevan asian ratkaiseminen

Suomen viranomaisille sopimuksen 8 tai 9 artiklan nojalla osoitettuun pyyntöön suostumisesta päättää se tuomioistuin tai viranomainen, joka olisi pyynnössä tarkoitettussa asiassa toimivaltainen, jos asia ratkaistaisiin Suomessa. Jos pyynnön sisältävä asiakirja on erehdyksessä toimitettu tuomioistuimelle tai viranomaiselle, joka ei ole asiassa toimivaltainen, sen on viipymättä siirrettävä asiakirja toimivaltaiseksi katsomalleen tuomioistuimelle tai viranomaiselle. Siirrosta on ilmoitettava pyynnön tehneelle.

Jos pyyntö koskee sitä, että Suomen viranomainen käyttäisi asiassa toimivaltaa, kysymys pyyntöön suostumisesta ratkaistaan siinä yhteydessä, kun pyynnössä tarkoitettu asia on tullut täällä vireille.

Jos pyyntö siitä, että sopimuksen osapuolena oleva vieras valtio saisi käyttää asiassa toimivaltaa, esitetään muutoin kuin vireillä olevan lapsen suojelua koskevan asian yhteydessä ja käräjäoikeus on 1 momentin mukaan toimivaltainen,

asian käsittelyyn sovelletaan, mitä hakemusasioiden käsittelystä säädetään. Asia tulee vireille, kun pyyntö on saapunut käräjäoikeuteen.

5 §

Pyynnön esittäminen toisen valtion viranomaiselle

Sopimuksen 8 tai 9 artiklan mukaisen pyynnön esittämisestä sopimuksen osapuolena olevan vieraan valtion viranomaiselle tai luvan antamisesta asian osapuolelle tällaisen pyynnön esittämiseen päättää se tuomioistuin tai viranomainen, joka olisi asiassa toimivaltainen, jos asia ratkaistaisiin Suomessa.

Kysymys pyynnön esittämisestä ratkaistaan siinä yhteydessä, kun pyynnössä tarkoitettu asia on tullut täällä vireille.

6 §

Asian osapuolten kuuleminen

Pyynnön hyväksymistä tai pyynnön esittämistä koskevassa asiassa on varattava tilaisuus tulla kuulluksi sille, jolle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos pyynnössä tarkoitettu asia ratkaistaisiin Suomessa. Asia voidaan kuitenkin ratkaista varaamatta kuulemistilaisuutta, jos kuultavan mielipide käy luotettavasti ilmi pyyntöön liittyvistä asiakirjoista eikä kuuleminen ole tarpeen asian selvittämiseksi.

7 §

Muutoksenhaku pyynnön hyväksymistä tai pyynnön esittämistä koskevaan päätökseen

Päätökseen, jolla on hylätty sopimuksen 9 artiklassa tarkoitettu pyyntö siitä, että sopimuksen osapuolena oleva vieras valtio saisi käyttää asiassa toimivaltaa, tai päätetty, ettei sopimuksen 8 tai 9 artiklassa tarkoitettua pyyntöä esitetä, ei saa valittamalla hakea muutosta.

Muuhun pyynnön hyväksymistä tai pyynnön esittämistä koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta asianomaisen tuomioistuimen tai viranomaisen pää-

tökseen säädetään. Valitus on käsiteltävä kiireellisenä.

8 §

Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen

Sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisesta päättää Helsingin hovioikeus.

Hakemuksen tekemisessä ja käsittelyssä sekä muutoksenhaussa noudatetaan soveltuvin osin, mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) 36—40 ja 42 §:ssä sekä 44 §:n 2 momentissa säädetään.

9 §

Salassa pidettävän tiedon antaminen

Sosiaalihuollon viranomainen saa sopimuksen 34 artiklassa mainituin edellytyksin antaa Suomen keskusviranomaiselle tai tietoa sopimuksen nojalla pyytävälle vieraan valtion viranomaiselle sellaisen salassa pidettävän tiedon, jonka se saisi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 18 §:n 1 momentin mukaan antaa Suomen tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle.

Suomen holhousviranomainen saa tämän pykälän 1 momentissa mainituin edellytyksin antaa siinä tarkoitetuille tahoille salassa pidettävän tiedon, jos holhousviranomainen saisi holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 92 §:n 3 momentin 1 tai 3 kohdan mukaan ilmaista sen Suomen tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle.

10 §

Lausunto tapaamisoikeutta koskevassa asiassa

Jos lapsen tapaamisoikeutta koskeva asia tulee ratkaistavaksi sopimuksen osapuolena olevassa vieraassa valtiossa ja asia koskee lapsen ja

tämän Suomessa asuvan vanhemman välistä yhteydenpitoa, viimeksi mainittu voi pyytää sosiaalilautakunnan lausuntoa niistä olosuhteista, jotka ovat merkittäviä tapaamisoikeuden myöntämisen tai käyttämisen kannalta. Lausunnossa saa ilmaista myös salassa pidettäviä tietoja siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään.

Lausunnon antaa sen kunnan sosiaalilautakunta, jonka asukas lausuntoa pyytävä sosiaalihuoltolain (710/1982) 14 §:n mukaan on. Lausunto toimitetaan Suomen keskusviranomaiselle tai suoraan sen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, jossa asia tulee ratkaistavaksi.

Tämän pykälän nojalla kunnan järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiosuudesta annettua lakia (733/1992), jollei lailla toisin säädetä.

11 §

Tiedon antamisen rajoitus

Poiketen siitä, mitä 9 ja 10 §:ssä säädetään, tietoa ei kuitenkaan saa antaa eikä Suomen keskusviranomainen saa sitä välittää edelleen, jos se aiheuttaisi todennäköisesti vaaran lapselle taikka lapsen omaisuudelle tai uhkaisi lapsen perheenjäsenen vapautta tai elämää.

12 §

Todistus huoltajan tai edunvalvojan asemasta

Maistraatin tulee lapsen huoltajan tai edunvalvojan pyynnöstä antaa todistus tämän asemasta ja valtuuksista, jos:

1) lapsen asuinpaikka on Suomessa ja pyytäjän asema huoltajana tai edunvalvojana perustuu suoraan lakiin; tai

2) päätös, johon huoltajan tai edunvalvojan asema ja valtuudet perustuvat, on tehty Suomessa.

Maistraatti ei kuitenkaan ole velvollinen antamaan todistusta, jollei pyytäjällä osoita, että hän tarvitsee sitä vieraassa valtiossa. Todistusta ei saa antaa, jos todistuksen antamiseksi tarvittavat tiedot eivät käy ilmi suoraan laista, väestötietojärjestelmästä tai holhoustoimesta annetun lain 64 §:ssä tarkoitetusta holhousasioiden rekisteristä eikä todistusta pyytävällä esitä niistä luotettavaa selvitystä.

Valtiovarainministeriön asetuksella voidaan säätää, että toimivalta antaa todistus kuuluu vain asetuksessa nimetyille yhdelle tai useammalle maistraatille. Pyyntö todistuksen saamiseksi ja siihen liittyvä selvitys voidaan kuitenkin toimittaa mille tahansa maistraatille. Jos tämä maistraatti ei ole asiassa toimivaltainen, sen on viipymättä siirrettävä asia toimivaltaiselle maistraatille.

13 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8 päivänä huhtikuuta 1983 annetun lain (361/1983) 18 §, 20 §:n 2 momentti sekä 22 ja 29 a §, sellaisina kuin ne ovat, 18 §, 20 §:n 2 momentti ja 22 § laissa 186/1994 ja 29 a § laissa 1155/2004, sekä
lisätään lakiin uusi 18 a §, 19 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 186/1994, uusi 4 momentti ja lakiin uusi 29 b § seuraavasti:

4 luku

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

18 §

Lapsen huolto välittömästi lain tai tahdonilmaisun nojalla

Lapsen huollon määräytymiseen ja päättymiseen välittömästi lain tai tahdonilmaisun nojalla sovelletaan sen valtion lakia, joka määrätään sovellettavaksi toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytän-

töönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa Haagissa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn yleissopimuksen 16, 19 ja 21 artiklassa.

18 a §

Huoltajan tehtävien hoitamiseen sovellettava laki

Huoltajan tehtävien hoitamiseen sovelletaan sen valtion lakia, missä lapsella on asuinpaikka. Jos lapsen asuinpaikka siirtyy toiseen valtioon, sovelletaan sen valtion lakia.

19 §

Toimivalta lapsen asuinpaikan perusteella

Suomen viranomainen voi tutkia lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian niin kuin lapsella olisi asuinpaikka Suomessa, jos lapsi oleskelee Suomessa ja hän on kotimaassaan esiintyvien levottomuuksien vuoksi vailla asuinpaikkaa tai hänen asuinpaikkaansa ei kyetä selvittämään.

20 §

Toimivalta muissa tapauksissa

Suomen tuomioistuin voi avioliiton purkamista koskevan asian yhteydessä tutkia aviopuolisoiden lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan asian, vaikka lapsella ei asian vireille tullessa ole asuinpaikkaa Suomessa, jos:

- 1) ainakin toinen vanhemmista on lapsen huoltaja ja ainakin toisella lapsen vanhemmista on asian vireille tullessa Suomessa asuinpaikka;
- 2) huoltajat ovat asian tultua vireille hyväksyneet asian tutkimisen Suomessa; ja
- 3) toimivallan käyttäminen asiassa on lapsen edun mukaista.

22 §

Huollosta ja tapaamisoikeudesta päätettäessä sovellettava laki

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevaa asiaa ratkaistaessa ja sopimusta vahvistettaessa sovelletaan Suomen lakia. Jos asialla on läheinen yhteys vieraaseen valtioon, tuon valtion laki voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti ottaa huomioon, jos lapsen etu sitä edellyttää.

nen yhteys vieraaseen valtioon, tuon valtion laki voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti ottaa huomioon, jos lapsen etu sitä edellyttää.

29 a §

Säännösten toissijaisuus

Mitä 19—21 ja 23—29 §:ssä säädetään, sovelletaan ainoastaan, jollei tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 2201/2003, jäljempänä *Bryssel IIa -asetus*, tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

29 b §

Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus ja viittaus vieraan valtion lakiin

Vieraan valtion lain säännös, jota olisi tämän luvun säännösten mukaan sovellettava, on jätettävä huomiotta, jos sen soveltaminen johtaisi lapsen etu huomioon ottaen ilmeisesti Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

Jollei tämän luvun säännöksistä muuta johdu, viittauksella vieraan valtion lakiin ei tämän luvun säännöksissä tarkoiteta asianomaisen vieraan valtion kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia säännöksiä.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Laki

lastensuojelulain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 13 päivänä huhtikuuta 2007 annetun lastensuojelulain (417/2007) 17 § seuraavasti:

17 §

Lastensuojelun järjestäminen eräissä erityis- tilanteissa

Jos lapsen sijoittamista perhehoitoon tai laitoshoitoon koskeva asia tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskeissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 tai Suomea sitovan valtiosopimuksen nojalla on ratkaistava Suomessa, mutta mikään kunta ei ole 16 §:n mukaan velvollinen järjestämään kyseistä hoitoa tai huoltoa, sen järjestämisestä päättäminen kuuluu lapsen viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos lapsella ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu sen kunnan viranomaisille, jossa lapsen vanhemmat tai toinen heistä asuu tai oleskelee taikka, jos kumpikaan vanhemmista ei asu eikä oleskele Suomessa, vanhempien tai toisen heistä viimeisimmän asuin- tai oleskelukunnan viranomaisille. Jos kummallakaan vanhemmista ei ole ollut asuin- eikä oleskelukuntaa Suomessa, päätösvalta kuuluu Helsingin kaupungin viranomaisille. Jos lapselle päätetään järjestää perhehoitoa tai laitoshuoltoa Suomessa, vastaa sen järjestämisestä ja tästä aiheutuvista kustannuksista se kunta, jonka viranomainen on edellä sanotun mukaisesti päättänyt asiasta.

Lastensuojelun järjestäminen sellaiselle lapselle, jonka vanhemmat tai toinen heistä on tai on ollut Suomen kansalainen, mutta jolla ei ole

sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan asuin- tai oleskelukuntaa Suomessa ja jonka sosiaali- ja terveysministeriö saamiensa alustavien tietojen perusteella ei katso saavan asianmukaista huoltoa asuin- tai oleskelumaassaan, kuuluu 1 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan määräytyvälle kunnalle. Lastensuojelua voidaan tämän momentin nojalla järjestää vain, jollei 1 momentissa mainitusta asetuksesta tai Suomea sitovasta valtiosopimuksesta muuta johdu.

Asianomainen kunta voi pyytää ulkoasiainministeriön välityksellä virka-apua lastensuojelutarpeen selvittämiseksi ulkomailla. Selvityksen voi ulkomailla tehdä myös sellainen henkilö, joka konsulipalvelulain (498/1999) 33 §:n mukaan voi suorittaa julkiselle notaarille kuuluvia tehtäviä.

Jos lapsi on valtiossa, joka on toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa Haagissa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn yleissopimuksen osapuoli tai jos muutoin on aihetta otaksua, että tällaisen valtion viranomaisilla on lapsen suojelun kannalta merkityksellisiä tietoja, pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämiseksi voidaan osoittaa oikeusministeriölle.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 26 päivänä toukokuuta 2009